

Nr 88.

Av herr **Persson, Ivar, m. fl.**, om skrivelse till Konungen angående vissa önskemål i anledning av indragningen av skolor på landsbygden.

De senaste årens skolindragningar, motiverade av såväl det sjunkande barnantalet som av sparsamhetsskäl, ha medfört många olägenheter och svårigheter för landsbygdens folk. Trots att såväl regeringen som riksdagen uttalat, att största varsamhet bör iakttagas, så att försämringarna av skolformerna ej skola ta för stora proportioner, ha dock även under den senaste tiden sådana omändringar skett, att B 1-skolor överförts till B 2-typ och skolor av denna senare typ till den svårskötta och olämpliga B 3-typen. Det är vår förhoppning, att sådana typer av skolor, där en lärare eller lärarinna får sköta undervisningen i alla klasser, icke ytterligare utvidgas, utan att utvecklingen så snart som möjligt i stället skall gå i motsatt riktning.

För att i någon mån motverka försämringarna av skolformerna och i övrigt skapa förutsättningar för ett bättre resultat av undervisningen i de lägre skolformerna ha på en del platser under senare år tillämpats vissa förstärkningsanordningar på så sätt, att där flera klasser undervisats gemensamt de olika klassernas undervisning ordnats var för sig under viss tid. Förstärkningsanordningarna ha i allmänhet inneburit, att undervisningen för läraren omfattat fyra timmar i veckan utöver det timantal, som undervisningsplanen upptagit för lärjungarna. I några fall ha förstärkningsanordningarna endast omfattat två veckotimmar. Dessa extra timmar ha använts till särskild undervisning för en eller två klasser enskilt.

Givetvis ha lärarna erhållit ersättning för denna utökade tjänstgöringstid, och på grund av de ekonomiska konsekvenserna ha statsmakterna bestämt, att ett visst — rätt högt — antal lärjungar skall finnas (högre ju högre skolformen är) för att skoldistriktet skola erhålla det högre statsbidrag som behövs för denna extra avlöning. Närmare bestämmelser härom återfinnas i k. kung. nr 252: 1940.

Där sådana förstärkningsanordningar kunnat tillämpas, ha de haft stor betydelse, och från alla håll vitsordas, att de haft stort värde för undervisningen, där skolformerna varit svaga. Otvivelaktigt skulle det vara till gagn för undervisningen i en mängd skoldistrikt på landsbygden, om dessa förstärkningsanordningar kunde tillämpas i större omfattning. Ej minst i sådana distrikt, där genom mycket flyttning antalet barn avsevärt växlar från ett år till ett annat och pendlar än över än under det föreskrivna minimiantalet lärjungar, skulle ett medgivande, att det extra statsbidraget finge utgå även vid ett lägre barnantal, ha sin stora betydelse. 1937 års folkskolutredning

ansåg, att förstärkningsanordningarna hade visat sig vara synnerligen värdefulla och att det därför var önskvärt, att de även i fortsättningen finge tillämpas. Detta borde ske på så sätt, att i likhet med vad som nu är fallet statsbidrag beviljas till extra lärartimmar vid ifrågavarande skolformer i syfte att bereda separat undervisning åt vissa klasser under en del av den tid, varunder klasserna eljest skulle ha undervisats tillsammans med de övriga i vederbörande undervisningsavdelning ingående klasserna. Vid utarbetandet av föreskrifter angående det minimiantal elever, som borde finnas i olika skolformer för att sådana statsbidrag skulle utgå, uppställde utredningen två olika alternativ. Ur pedagogisk synpunkt ansåg utredningen, att följande alternativ borde tillämpas:

Vid skolor av B 1-formen	30	elever
” ” ” B 2-formen	25	”
” ” ” B 3-formen	20	”
” ” ” D 1-formen	20	”
” ” ” b -formen	20	”

Ett mindre förmånligt men billigare alternativ genomfördes emellertid. Enligt vår mening skulle det vara till fördel, om det gynnsammare förslaget kunde genomföras. Det skulle nämligen medföra en icke oväsentlig förbättring av undervisningen i en del folkskolor på landsbygden. Visserligen kunna sparsamhetsskäl tala mot ett förverkligande av förslaget, men värdet av dessa förstärkningsanordningar har nu prövats med gott resultat. Behovet av dylika har ytterligare ökat genom den mer omfattande överföring av skolor till lägre skolformer som skett. Landsbygdens skolväsen har genom de långa avstånden och sjunkande barnantal stora svårigheter att kämpa mot, varför en reform av här angivna art skulle vara mycket välkommen.

I första hand bör möjligheten att erhålla statsbidrag för de extra löneförhöjningar till lärarna, som dessa förstärkningsanordningar kräva, utsträckas till att omfatta vad 1937 års folkskoleutredning i sitt ovan angivna alternativ föreslagit. Det torde också kunna ifrågasättas, om icke föreskrifter om minimiantal elever helt bör slopas för B-2-skolor med sjunde klass och för B-3 och jämförliga skolformer. 1937 års skolutredning hade räknat med en utökad lästid av högst 4 timmar per vecka. Det vore önskvärt, att möjlighet kunde beredas att vidga denna lästid ytterligare.

Till sist vilja vi uttrycka den förhoppningen, att indragning av skolor på landsbygden måtte ske med största varsamhet. Skolindragningarna ha motiverats med det minskade barnantalet, och detta skäl väger givetvis tungt. Men indragningarna bryta det omedelbara sambandet mellan skolan och bygden. Denna utveckling har av en känd svensk universitetsman skildrats på följande drastiska sätt: ”Skolbyråkrater sitta och räkna och kartlägga och lägga bondebygden öde på goda skolor. Så komma bygdernas barn att stå

i regn och kyla vid vägarna för att transporteras bort från sina byar till industri- och tätorternas fina skolpalats, där A-skoletypen naturligtvis finnes och där bondebarnen gå som främlingar med sina matväskor och sin hemlöshet. Sina egna byars skolor få de nedlagda och försämrade, och magistern och fröken, som förut var en levande verklighet i byn och för hemmen, bli nu ämbetsmän i ett skolpalats långt bort." Ordalagen äro bittra och givetvis för tillspetsade, men ingen kan förneka, att det ligger en mycket god portion sanning i desamma. Skolindragningar och försämring av skolformer böra inte få ske i andra fall, än det är oundgängligen nödvändigt.

Med anledning av vad som sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att åtgärder i syfte att förverkliga de i motionen framförda önskemålen måtte vidtagas.

Stockholm i januari 1944.

Ivar Persson.

Verner Andersson.

J. A. Andersson.

B. A. Nilsson.

John Gustavson

i Guntorp.
